

MAQOLA MAVZUSI: FRANSIYA TA'LIM TIZIMIDAGI DUAL BOSQICHNING ASOSIY XUSUSIYATLARI

University of Management endi future technologies

U.M.F.T. S 313- 22 PPo ' guruh 4 - kurs talabasi

Karshibayeva Shaxnoza Abduxakimovna

Annotatsiya

Fransiya ta'lim tizimida dual ta'lim (formation en alternance) professional malaka tayyorlashning eng samarali shakllaridan biri sifatida tan olingan. Ushbu maqolada dual ta'limning huquqiy asoslari, pedagogik tuzilishi, moliyalashtirish mexanizmlari, afzalliklari hamda dolzarb muammolari ilmiy nuqtai nazardan tahlil etiladi. Ma'lumotlar Cedefop, France Compétences, DARES va boshqa rasmiy manbalarga asoslanib, 2023–2025 yillardagi statistik ko'rsatkichlar keltirilgan. Dual ta'lim bitiruvchilarning yuqori bandlik darajasi (taxminan 73–82%) va amaliy kompetensiyalarni shakllantirishdagi samaradorligi ta'kidlanadi, shu bilan birga sifat nazorati, ijtimoiy tengsizlik va moliyaviy barqarorlik masalalari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar:

dual ta'lim formation en alternance, contrat d'apprentissage, contrat de professionnalisation, professional kompetensiyalar, ishga joylashish darajasi, Fransiya ta'lim tizimi, alternance ta'limi.

Kirish

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida mehnat bozori talablariga mos malakali kadrlar tayyorlash dolzarb masalalardan biridir. Fransiya ta'lim tizimida dual ta'lim (formation par alternance) modeli nazariy bilimlarni korxonaviy amaliyot bilan

uzviy bog‘lash orqali ushbu muammoni samarali hal etishga xizmat qilmoqda. Dual ta‘lim – o‘quv muassasalaridagi nazariy mashg‘ulotlar bilan korxonalardagi ish faoliyatini almashinuvchi (alternance) tizim bo‘lib, talabalarga akademik bilim va professional tajribani bir vaqtda egallash imkonini beradi.

Fransiyada alternance tizimi 2018-yildagi “Kelajakni tanlash erkinligi to‘g‘risida”gi qonundan so‘ng jadal rivojlandi. 2024–2025 yillarda apprentissage (o‘quv shartnomasi) bo‘yicha yangi kontraktlar soni 856 ming atrofida bo‘lib, oliy ta‘lim darajasida (licence professionnelle va master) ham keng tarqalmoqda. Tizimning asosiy maqsadi – bitiruvchilarning mehnat bozoriga tez moslashishini ta‘minlash va iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshiradi .

Dual ta‘limning huquqiy va institutsional asoslari:

Fransiyada dual ta‘lim ikki asosiy shartnoma turi orqali amalga oshiriladi:

Contrat d’apprentissage — 16–29 yoshdagi (ba’zi hollarda 36 yoshgacha) shaxslar uchun mo‘ljallangan o‘quv shartnomasi. Muddat 6 oydan 3 yilgacha. O‘quvchi xodim maqomiga ega bo‘lib, ish haqi SMIC (minimal ish haqi) asosida hisoblanadi.

Contrat de professionnalisation — kasbiy malaka oshirish va qayta tayyorlash uchun ishlatiladigan shartnoma. Yosh chegarasi kengroq bo‘lib, 26 yoshdan yuqori ishsizlar ham jalb qilinadi. 2024-yilda bu shartnomalar soni 88 mingga yetgan.

Tizimni boshqaruvchi asosiy institutlar:

France Compétences — milliy darajada moliyalashtirish, regulyatsiya va sifat nazoratini amalga oshiruvchi to‘rt tomonlama organ;

Centres de Formation d’Apprentis (CFA) — o‘quv markazlari;

Opérateurs de compétences (OPCO) — soha bo'yicha moliyalashtirish va texnik yordam ko'rsatuvchi tashkilotlar.

Ta'lim dasturlari RNCP (Milliy professional sertifikatlar reestri) va EQF (Yevropa malaka doirasi) 3–7 darajalariga moslashtirilgan.

Pedagogik va tashkiliy xususiyatlari:

Dual ta'limda vaqt taqsimoti quyidagi shakllarda bo'ladi:

3 kun korxonada + 2 kun o'quv yurtida;

1 hafta korxonada + 1 hafta o'quv yurtida;

3 oy / 3 oy yoki 6 oy / 6 oy almashinuvi.

Dasturning taxminan $\frac{1}{3}$ qismi nazariy, $\frac{2}{3}$ qismi amaliy tayyorgarlikdan iborat. Korxonada maître d'apprentissage (ustoz-murabbiy) nazorat qiladi.

O'quv darajalari:

CAP, BP (niveau 3–4);

BTS, BUT (niveau 5);

Licence professionnelle, Master en alternance (niveau 6–7).

Pedagogik xususiyat — kontekstual o'rganish (situated learning) va integratsiya tamoyillariga asoslanishi. Talaba nazariyani darhol amaliyotda qo'llaydi, bu Bloom taksonomiyasining yuqori darajalariga (tahlil, sintez, baholash) tez erishish imkonini beradi.

Afzalliklari va samaradorligi:

Dual ta'limning asosiy afzalliklari:

Yuqori bandlik darajasi — bitiruvchilarning 73–82% 6 oy ichida ish topadi (konventsional yoʻllarga nisbatan yuqori);

Amaliy tajriba — oʻrtacha 4500 soat professional tajriba;

Moliyaviy samaradorlik — korxonalar soliq imtiyozlari (6000 evrogacha), talabalar esa maosh (1200–1800 evro) va oʻqish toʻlovi qoplanishidan foydalanadi;

Kompetensiya yoʻnaltirilganlik — real loyihalarda ishtirok etish orqali soft va hard skills rivojlanadi.

Muammolar va tanqidiy nuqtalar:

Tizim quyidagi muammolarga duch kelmoqda:

Sifat tengsizligi (CFA va korxona sifatidagi farqlar);

Ijtimoiy tengsizlik (yuqori malakali sohalarda koʻproq qoʻllanilishi);

Moliyalashtirish murakkabligi (France Compétences roli boʻyicha bahslar);

Murabbiylar malakasining yetishmasligi.

2024–2025 yillarda subsidiyalarni qisqartirish tufayli yangi kontraktlar soni biroz kamaygan.

Xulosa

Fransiya dual taʼlim tizimi Yevropadagi eng rivojlangan modellar qatoriga kiradi. U nazariya va amaliyotning samarali integratsiyasini taʼminlab, yuqori bandlik va malaka darajasini oshiradi. Biroq, sifat nazoratini kuchaytirish, inklyuzivlikni taʼminlash va moliyaviy mexanizmlarni soddalashtirish zarur. Ushbu tajriba Oʻzbekiston kabi mamlakatlar uchun dual taʼlimni rivojlantirishda foydali model boʻlishi mumkin, ammo mahalliy sharoitlarga moslashtirish talab

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Cedefop. Vocational education and training in France: short description. 202x.
- 2.France Compétences. Rapport d'activité 2024. Paris, 2025.
- 3.DARES. Séries longues: le contrat d'apprentissage. 2025.
- 4.DARES. Insertion professionnelle des apprentis de niveau CAP à BTS six mois après leur sortie d'études en 2024.
- 5.Cedefop. France - 2025 Skills forecast.
- 6.France Compétences. L'usage des fonds de la formation professionnelle – Rapport 2024.
- 7.Ministère du Travail. Annexe au projet de loi de finances pour 2024 – Formation professionnelle.
- 8.Oreate AI Blog. In-Depth Analysis of the French Alternance Education System. 2026.
- 9.Eurydice / Cedefop. VET in Europe: France. 202x.
- 10.Insee. Depuis 2018, l'apprentissage s'ouvre massivement aux formations du supérieur. 2025.
- 11.Centre Inffo. L'insertion des contrats de professionnalisation progresse. 2024.
- 12.L'insertion des apprentis est marquée par la formation et par la conjoncture économique.

Muallif: U M F T. S 313 - 22 PP o'guruh 4- kurs talabasi **Karshibayeva Shaxnoza Abduxakimovna.**